

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า
ศึกษากรณีข้าวและยางพารา

นายคมกฤษ สุวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-871-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 17057139

LEGAL PROBLEMS RELATING TO FUTURE TRADING OF COMMODITY
: A CASE STUDY OF RICE AND RUBBER

Mr.Kromgrite Suwattee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-871-4

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

คมกฤษ สุวัถที : ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า : ศึกษากรณีข้าวและยางพารา (LEGAL PROBLEMS RELATING TO FUTURE TRADING OF COMODITY : A CASE STUDY OF RICE AND RUBBER) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ชิตินันท์ เชื้อบุญชัย, 160 หน้า. ISBN 974-633-871-4

ประชากรของประเทศส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและบางส่วนประกอบการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร หรือประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรที่สำคัญได้แก่ ข้าวและยางพารา อย่างไรก็ตาม ปัญหาของสินค้าที่เกิดขึ้นคือ ราคาสินค้านี้มีความผันผวนสูงทำให้เกิดความเสี่ยงทางด้านราคาแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการอื่น ๆ แนวทางประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ การจัดระบบให้มีการวางแผนการผลิตและกำหนดราคาสินค้าล่วงหน้า เช่น การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าสำหรับสินค้านี้ ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่เป็นระบบ นอกจากนั้นการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่สำคัญสองประเภทคือ ข้าวและยางพารา ยังประสบปัญหาความชอบด้วยกฎหมายในการซื้อขายข้าวล่วงหน้า ทั้งนี้ ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง ห้ามตกข้าวแก่ชาวนา จ.ศ. 1239 และพระราชบัญญัติการค้าข้าว พ.ศ. 2489 สำหรับสินค้าข้าว และพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2481 สำหรับสินค้ายางพารา เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าทั้งสองประเภท

จากการศึกษาพบว่า การแก้ไขกฎหมายทั้งสามฉบับไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่การพัฒนาระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เพราะปัญหาทางกฎหมายในการพัฒนาระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้ามิได้มีเพียงปัญหาความชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายตามที่กล่าวมาข้างต้นแต่เพียงประการเดียว แต่ยังมีปัญหาการเข้ามามีบทบาทในระบบการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตลอดจนประเด็นนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าทั้งระบบ โดยอาจมีโครงสร้างทางกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้ คือ การจัดองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบกิจการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า เช่น ตลาด สำนักหักบัญชี นายหน้า สมาคมเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจซื้อขายสินค้าล่วงหน้า ตลอดจนการดำเนินงานของตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า การกระทำที่ไม่เป็นธรรมในการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เป็นต้น

ภาควิชานิติศาสตร์.....
สาขาวิชานิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา2538.....

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C570380

LAW

##

: MAJOR

KEY WORD:

RICE RUBBER/FUTURES TRADING/COMODITY

KROMGRITE SOWATTEE : LEGAL PROBLEMS RELATING TO FUTURE
TRADING OF COMODITY : A CASE STUDY OF RICE AND RUBBER:
THESIS ADVISOR : ASST. PROF. TITIPHON CHERBOONCHAI LL.M.,
160 PP. ISBN 974-633-871-4

Thai population mostly undertake agricultural profession, agriculture related industries or trading of agricultural commodity. Important agricultural products are rice and rubber. However, there occurs problem on the pricing of the aforesaid products which are highly fluctuated, making the agriculturers and related entrepreneurs at risks. One of the approaches in solving the problem is to adopt a system encouraging production plan and prices determination in advance, e.g. to conclude a future sale contract for the abovementioned products. At present, there is no law concerning the system the future trading on the two main commodities, i.e. futures trading on commodity. Moreover, rice and rubber faces the problem of legality thereof. The Proclamation of the Ministry of Agriculture re. the Prohibition to Advance Money on Paddy to Farmers of J.E. 1239 and the Act of Paddy Trade B.E. 2489 for rice and the rubber Control Act B.E. 2481 for rubber obstruct the development of the future trading for the two main products.

From the study, the amendment of the three issues of laws did not maximize the benefit to the development of commodity futures trading of agricultural products since these are various other legal problems in developing systematic future trading on commodity legal such as the role of the related body and organization in the system of the future trading of commodity including legal relationship among concerned parties. It was thus recommended that there should be an enactment of law concerning the systematic future trading of agricultural products the structure of the abovementional law should encompass the supervising body having duty to supervise the business of the commodity future trading, the organization dealing with the commodity futures trading e.g. the exchange, clearing house, brokers, association dealing with the commodity futures trading including the operation of the exchange of commodity futures trading, the unfair act in futures trading and so on.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา.....2538.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ในการทำงานที่ฝ่ายการเงิน
นอกระบบ กองนโยบายการเงินและสถาบันการเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
กระทรวงการคลัง และความเมตตากรุณาของท่านกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน
โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดิพันธ์ เชื้อบุญชัย อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นผู้สอบสัมภาษณ์ผู้เขียนเพื่อเข้าศึกษาต่อในชั้นปริญญาโทศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต ที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และท่านอาจารย์ประเทือง
ศรีรอดบาง รองปลัดกระทรวงพาณิชย์ ฝ่ายบริหาร รองศาสตราจารย์พิชัยศักดิ์
ทรงฆางกูร รองศาสตราจารย์ ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ ท่านอาจารย์สิทธิเสรี
งามภากร ผู้ช่วยประธานกรรมการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด(มหาชน) และ
รองศาสตราจารย์พิเศษ เสตเสถียร ที่ได้เมตตาให้คำแนะนำและช่วยเหลืออย่างดี
ที่สุดตลอดมา นอกจากนี้ ต้องขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการกองร่างกฎหมาย
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผอ.ปานตา ศิริวัฒน์ คุณวุฒิเทพ แห่งฝ่าย
พัฒนาการตลาด กองเศรษฐกิจการตลาด กรมการค้าภายใน ดร.นิทัศน์ ภัทรโยธิน
คุณประยุทธ์ คุณวราภรณ์ฯ คุณกฤษดา กิระกุล ผู้อำนวยการกองนโยบายการเงินและ
สถาบันการเงิน ผอ.มนต์ สารนุสิต คุณสุเทพ ชีวะพฤกษ์ คุณสมชาย ลีลาพราว
คุณวิษณุวัตติ์ ตันมี ที่ให้โอกาสและความช่วยเหลือ นอกจากนี้ต้องขอขอบคุณเพื่อน
ร่วมงานทุกท่าน ดร.เชิดชัย ชันธภา คุณพยุ่ง พันธุ์สุทธิวรารังกูร ที่ให้ความสนับสนุน
อย่างเข้าใจและเต็มใจ ซึ่งหากมิได้รับความสนับสนุนของทุกท่านที่ได้กล่าวมาแล้ว
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้เป็นอันขาด และที่สำคัญยิ่งก็คือต้อง
ขอขอบคุณ คุณจุฑามณี ยอดแสง เพื่อนร่วมงานตั้งแต่กระทรวงการคลังจนถึงกระทรวง
พาณิชย์และคุณนฤมล สัตยาประเสริฐ ที่ได้ให้กำลังใจตั้งแต่เริ่มทำวิทยานิพนธ์
จนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ในที่สุด และท้ายที่สุดนี้ต้องขอขอบคุณเบญจา สุวัตถ์
แม่ที่ให้ความเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์และให้กำลังใจตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทนำ	1
บทที่ 1. ปัญหาการซื้อขายสินค้าเกษตรในประเทศไทย	8
การซื้อขายสินค้าเกษตร	8
1 แบ่งตามลักษณะการประกอบการ	8
1.1 การซื้อขายโดยตรง	8
1.2 การซื้อขายผ่านระบบตลาด	9
1.3 การซื้อขายโดยการแทรกแซงของรัฐ	18
2 แบ่งตามวิธีการซื้อขายสินค้าเกษตร	19
3 การกำหนดปริมาณสินค้า	21
3.1 การกำหนดปริมาณข้าว	21
3.2 การกำหนดปริมาณยาง	21
4 การกำหนดราคาสินค้าเกษตร	21
4.1 การกำหนดราคาข้าว	22
4.2 การกำหนดราคายาง	23
5 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตร	23
6 ปัญหาและอุปสรรคของการซื้อขายสินค้าเกษตร	24
6.1 ปัญหาและอุปสรรคของการซื้อขายข้าว	28

6.2 ปัญหาและอุปสรรคของการซื้อขายยางพารา	31
บทที่ 2. แนวทางแก้ไขปัญหาการซื้อขายสินค้าเกษตร	36
1 ความหมายของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	36
2 ประวัติและวิวัฒนาการของการซื้อขายสินค้าเกษตร ล่วงหน้า	41
3 แนวคิดในการประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าเกษตร ล่วงหน้า	44
3.1 แนวคิดในทางเศรษฐศาสตร์	44
3.2 แนวคิดในทางกฎหมาย	46
4 ประเภทของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	50
4.1 แบ่งตามลักษณะของการจัดองค์กร	50
4.2 แบ่งตามลักษณะของการค้า	51
4.3 แบ่งตามองค์กรที่ใช้ในการควบคุม	54
5 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ...	57
6 ลักษณะของสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	59
6.1 การกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า	59
6.2 การส่งมอบสินค้า	60
6.3 การชำระเงิน	60
6.4 การชดเชยค่าเสียหาย	61

7	บุคคลและขั้นตอนการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	62
7.1	โครงสร้างตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ...	62
7.1.1	ตลาด	62
7.1.2	สำนักหักบัญชี	64
7.1.3	นายหน้า	66
7.1.4	ผู้ลงทุน	69
7.2	ขั้นตอนในระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	69
7.3	ค่าเสนอคำสั่งและการเกิดขึ้นของสัญญาในการ ซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	74
8	ผลของสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	76
9	ข้อดีและข้อเสียของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ...	78
บทที่ 3. การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในต่างประเทศและในประเทศไทย		
	ไทย	80
1	ประเทศสหรัฐอเมริกา	80
1.1	ประวัติเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า	80
1.2	ลักษณะการประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าเกษตร ล่วงหน้า	81
1.3	กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขยล่วงหน้าของ ประเทศสหรัฐอเมริกา	84
2	ประเทศมาเลเซีย	90
2.1	ประวัติเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า	90

2.2	ลักษณะการประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าเกษตร ล่วงหน้า	91
2.3	กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า ของประเศมาเลเซีย	93
3	ประเทศฟิลิปปินส์	98
3.1	ประวัติเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า	98
3.2	ลักษณะการประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าเกษตร ล่วงหน้า	99
3.3	กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าของ ประเทศฟิลิปปินส์	100
4	การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในประเทศไทย	103
4.1	ประวัติเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า	103
4.2	ลักษณะการประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าเกษตร ล่วงหน้า	103
4.3	กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าของ ประเทศไทย	104
บทที่ 4. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการซื้อขายสินค้าเกษตร		
	ล่วงหน้า	106
1	ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าเกษตร ล่วงหน้า	108
1.1	ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในจัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้า ล่วงหน้า	108
1.1.1	การจัดตั้งตลาดซื้อขายข้าวล่วงหน้า	112
1.1.2	การจัดตั้งตลาดซื้อขายยางล่วงหน้า	113

1.2	ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจซื้อขาย สินค้าล่วงหน้า	113
2	ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายการพนัน	116
3	ปัญหาเกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา	121
4	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เป็นธรรม	134
5	ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรที่ใช้ในการควบคุม	140
6	การพัฒนาตลาดกลางให้เป็นตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า	144
6.1	ปัญหาการพัฒนาตลาดกลางซื้อขายข้าวให้เป็น ตลาดซื้อขายข้าวล่วงหน้า	146
6.2	ปัญหาการพัฒนาตลาดกลางซื้อขายยางพาราให้เป็น ตลาดซื้อขายยางพาราล่วงหน้า	146
7	โครงสร้างกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า	147
บทที่ 5.	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	150
	รายการอ้างอิง	152
	ประวัติผู้เขียน	160